

Aan: leden van de Tweede Kamer

Betreft: bespreking van de LVV (Landelijke Vreemdelingen Voorziening) bij de Commissievergadering op 15 december a.s.

Rotterdam, 9 december 2022

Geachte leden van de Commissie Justitie en Veiligheid,

Op 15 december 2022 zal de Tweede Kamer debatteren over Vreemdelingenbeleid. Op de agenda staat ook de LVV, Landelijke Vreemdelingen Voorziening. Op 24 november werd de WODC-evaluatie van de LVV gepubliceerd. Onderstaande 7 organisaties die in de praktijk de LVV uitvoeren, zien in de evaluatie een aantal positieve elementen en aandachtspunten, die we hieronder benoemen.

Toekomst LVV

Er liggen plannen om de LVV landelijk uit te rollen. Een evaluatie is bedoeld om lessen te leren voor de toekomst. Als NGO's gaan we er dan ook vanuit dat de conclusies van de evaluatie het uitgangspunt zullen vormen bij de nieuwe plannen. De eerste signalen die wij hierover horen baren ons echter zorgen. Als NGO's willen we graag constructief bijdragen aan de landelijke uitrol van de LVV. Wij zijn dan ook voornemens binnenkort onze eigen *Uitgangspunten voor een Toekomstbestendige LVV* te publiceren en zullen hierover ook met u contact opnemen.

De onderstaande elementen van de Evaluatie zijn essentieel om mee te nemen bij de landelijke uitrol van de LVV.

1. Positieve resultaten bewijzen belang persoonlijke begeleiding

De resultaten van de evaluatie laten zien dat de LVV in een behoefte voorziet: van de 1256 beëindigde trajecten werd voor 226 personen (18%) een duurzame oplossing gevonden in de vorm van terugkeer of status, en voor 519 personen (41%) een semi-duurzame oplossing. Bij deze semi-duurzame oplossingen ging het in 80% om een herhaald asielverzoek waarbij de aanvrager nog wachten op de her-beoordeling door de IND. Anderen kregen bijvoorbeeld uitstel van vertrek om medische redenen, waarop meestal een status medische redenen volgt. Van de afgeronde herhaalde asielverzoeken werd 71% positief beoordeeld. Al deze mensen hebben hun leven weer betekenis kunnen geven. Voor de samenleving betekenen deze resultaten: minder mensen op straat of in een afhankelijke positie, statushouders kunnen eindelijk bijdragen aan de Nederlandse samenleving.

Uit de evaluatie blijkt dat de beste resultaten bereikt worden op locaties waar intensieve persoonlijke begeleiding wordt geboden zonder vooraf vastgestelde strikte termijnen. Met name Utrecht en Eindhoven laten dit zien. Deze werkwijze biedt de ruimte om vertrouwen op te bouwen, aangepast aan het tempo dat past bij de cliënt. Strikte, korte termijnen en dreiging met opstraatsetting of vreemdelingen-detentie na afloop van deze termijn leidt inderdaad tot méér opstraatsettingen, wat zeker niet in het belang is van de cliënt noch van de gemeente. Het duidelijkste voorbeeld hiervan is Rotterdam.

Aanbeveling: geef zoveel mogelijk vrijheid aan de gemeente en de begeleidende NGO om een aangepast, individueel traject in te zetten naar een duurzame oplossing, zonder strikte termijnen en zonder dreiging van vreemdelingendetentie. Uit de praktijk blijkt dat dit de beste resultaten oplevert.

2. Landelijke uitrol nodig, aansluiten bij lokale praktijk

Uit de evaluatie blijkt ook dat de lokale LVV regelmatig aanmelders moet afwijzen omdat ze niet voldoen aan het criterium 'regiobinding'. Landelijke uitrol van de LVV is daarom essentieel om iedere ongedocumenteerde een kans te geven op begeleiding naar een duurzaam perspectief. Als NGO's, betrokken bij de LVV, juichen we de plannen voor een landelijke uitrol van harte toe.

In de afgelopen jaren zijn NGO's in Leiden en Den Haag gedwongen te stoppen zodat cliënten in de verantwoordelijke LVV in Rotterdam begeleid konden worden - in praktijk gingen velen niet of keerden al snel terug naar hun vertrouwde stad. In Emmen werd een lokale NGO juist behouden, en gekoppeld aan de LVV in Groningen: dit geeft veel betere resultaten. Uit deze ervaringen blijkt dat het belangrijk is om de hulp dichtbij aan te bieden. Ongedocumenteerden blijven daarbij in hun bekende omgeving, en worden vanuit deze realiteit geholpen om nieuwe stappen te zetten. Zoveel mogelijk zal dus aangesloten moeten worden bij de al bestaande NGO's die de stad goed kennen. Voor optimaal effect is het belangrijk per LVV-regio aan te sluiten bij de in die regio gevestigde NGO's.

Aanbeveling: sluit bij de landelijke uitrol van de LVV aan bij lokale NGO's die al ervaring hebben met hulp aan ongedocumenteerden, en waar een gemeentelijke basis bestaat voor praktische hulp. Verhuizen kost onnodig extra tijd voor stabilisatie en verstoort opgebouwde vertrouwensrelaties. Eventueel kan de samenwerking met de Rijkspartijen van meerdere lokale NGO's uit één regio via een regionaal NGO-netwerk plaatsvinden.

3. Menselijke Maat voor complexe casuïstiek

Hoewel de LVV voor veel cliënten tot positieve resultaten leidt, zien we ook een groep cliënten waar we tot nu toe vastlopen. Het gaat vaak om mensen met complexe, deels medische problematiek, op leeftijd, lang verblijf, of niet te bewijzen identiteit en nationaliteit. De oplossingsroutes binnen de LVV voldoen voor deze bijzondere groepen niet. Tegelijk zijn de betrokken partijen het meestal eens dat opstraatzetten ook niet verantwoord is. Ook deze groep bieden we graag perspectief. Nu hun aantallen toenemen, is het mogelijk om de kenmerken van deze groep ongedocumenteerden met complexe casuïstiek nader te onderzoeken en routes naar oplossingen te verkennen.

Voor het realiseren van oplossingen zullen NGO's samen met de betrokken Rijkspartijen experimenteer-ruimte moeten krijgen. Dit past bij het bestaande proces binnen de IND om meer 'Menselijke Maat' toe te passen. We denken daarbij concreet aan meer beslissingsruimte voor de Rijkspartijen binnen de LVV en het instellen van een nieuwe vorm van 'discretionaire bevoegdheid', bijvoorbeeld in de vorm van een onafhankelijke commissie.

Aanbeveling: geef de Rijkspartijen die deelnemen aan de Lokale Samenwerkings Overleggen het mandaat om de Menselijke Maat in te zetten bij het oplossen van complexe casuïstiek, en ontwikkel een nieuwe vorm van discretionaire bevoegdheid voor schrijvende zaken die niet op een andere manier opgelost kunnen worden, bijvoorbeeld in de vorm van een onafhankelijke Adviescommissie (vgl de Härtefall Kommission in Duitsland).

4. Dakloosheid voorkomen

Toelatingscriteria voor de LVV sluiten méér mensen uit dan alleen op grond van regiobinding. Gezinnen worden veelal niet toegelaten, mensen uit veilige herkomstlanden of mensen met een strafblad vaak ook niet, ook niet in schrijvende gevallen. Het is zowel voor gemeenten als voor NGO's een gemiste kans om deze groep geen begeleiding en opvang te kunnen bieden, waardoor mensen noodgedwongen op straat moeten overleven met alle risico's van dien voor henzelf en voor de samenleving.

Een groep die in dit verband extra aandacht behoeft zijn ongedocumenteerden met ernstige gedrags- en verslavingsproblematiek (multiproblematiek). Deze groep kan niet door het MOOⁱ worden opgevangen en begeleid omdat zeer specifieke expertise vereist is. Soms kan iemand met dergelijke problematiek worden doorverwezen naar CTP Veldzichtⁱⁱ, maar dan moet er sprake zijn van een opname-indicatie (van een psychiater); deze wordt echter niet voor iedereen afgegeven. Er blijft daardoor sprake van een 'restgroep' zieke ongedocumenteerden waarvoor op dit moment nog geldt dat zij buiten alle voorzieningen vallen.

Om deze bijzondere groep vreemdelingen goed te kunnen helpen is aanvullend aan de LVV en MOO, een nieuw te ontwikkelen bijzondere opvang nodig. Dit wordt ook erkend door de Rijkspartijen in de LVV.

Aanbeveling: garandeer voor zoveel mogelijk mensen toegang tot begeleiding en onderdak, omdat alléén zo dakloosheid, uitbuiting en geweldsincidenten voorkomen kunnen worden. Zorg ervoor dat er een sluitende opvangketen wordt ontwikkeld, waarbinnen ook plek is voor vreemdelingen zonder verblijfsvergunning met multiproblematiek, die intensieve, specialistische begeleiding nodig hebben.

5. Zinnvolle dagbesteding

Effectieve begeleiding naar een duurzame oplossing kost tijd. Tijd die zinvol besteed kan worden, bijvoorbeeld aan scholing of werkervaring. Helaas bestaat daar tot nu toe geen legale mogelijkheid voor, zelfs vrijwilligerswerk is verboden volgens de Wet Arbeid Vreemdelingen (WAV). NGO's experimenteren door contacten met bereidwillige onderwijsinstellingen of bedrijfjes, maar de wetgeving belemmert formeel deze inzet. Terwijl we uit ervaring weten dat scholing en activering mensen helpt om vitaal te blijven en nieuwe kansen te zien, die hopelijk ook nieuwe horizonten opent voor hun toekomst, hier of in het land van herkomst.

Aanbeveling: wijzig het Besluit bij de WAV zodanig dat werkgevers van deelnemers aan de LVV niet bestraft worden als zij hen helpen deel te nemen aan onderwijs, stages en vrijwilligerswerk, zoals dit ook al geregeld is voor asielzoekers.

Wij hopen dat u bovenstaande aanbevelingen wilt meenemen in het Kamerdebat over de LVV op 15 december a.s.

Mocht u nog vragen of opmerkingen hebben dan zijn we hier uiteraard beschikbaar voor.

Met hoogachting,

Rana van den Burg, SNDVU Utrecht
Gemma Sliedrecht, STIL-Utrecht
Dorinda Maas, Huize Agnes Utrecht
Maarten Goezinnen, Stichting ROS Rotterdam
Anouk Willemsen, VidK Eindhoven
Petra Schultz, ASKV Amsterdam
Rian Ederveen, Stichting LOS Rotterdam

ⁱⁱ Medisch Opvangproject Ongedocumenteerden in Amsterdam, biedt opvang voor 80 medisch kwetsbare ongedocumenteerden

ⁱⁱ <https://www.ctpveldzicht.nl/ongedocumenteerden/>